

ΤΥΠΩΘΗΤΟ

Τα βιβλία αυτοσυστηνται; Ο συγγραφέας είναι ο επαρκέστερος πληρεξούσιος ανάμεσα στο έργο του και στον αναγνώστη; Οι λέξεις και τα πράγματα του συγγραφέα πώς συναντούν τις λέξεις και τα πράγματα του ήρωα ή του αφηγητή; Το βλέμμα ή το θέμα χαρακτηρίζει ένα βιβλίο; Υπάρ-

χουν συνέχειες και ασυνέχειες σε μια γραφή; Η στήλη «Τυπωθήτω» προκαλεί και απαντά σε τέτοιας υφής ερωτήματα. Βιβλία όλου του φάσματος, πριν φτάσουν στις προθήκες των βιβλιοπωλείων, εξομολογούνται λεπτομέρειες της γραφής τους. Πεζογράφοι, ποιητές, δοκιμογράφοι, με-

ταφραστές, ανθολόγοι, σε πρώτο πρόσωπο, πριν παραδοθούν στον συστηματικό και στον απλό αναγνώστη - βιβλία πριν αρχίσουμε να τα φυλλομετράμε.

Επιμέλεια Μισέλ Φιάς

Κέντημα με φθαρμένες κλωστές

Νίκη Μαραγκού, Γεζούλι μυθιστόρημα, εκδόσεις Εστία

Το βιβλίο αυτό ξεκίνησα να το γράφω κομμάτι κομμάτι, σαν ένα πάτουσερ, καιωμένο με παλιά υλικά, ένα κέντημα με φθαρμένες κλωστές. Ξεκίνησα από τη γειτονιά του Ψυρρή, όπου με έφερε μια περιέργη σύμπωση, έφαξα εκεί τ' αγνάρι μιας άλλης εποχής, και άρχισα να αφηγούμαι μια παλιά ιστορία, βασικά για να μιλήσω για το σήμερα.

Κεντρικό πρόσωπο του βιβλίου είναι η Τερέζα Μακρή (Λούλα), που ενέπνευσε τον Βύρωνα, χωρίς το όνομα του να αναφέρεται πουθενά στο βιβλίο. Παρακολουθούμε την ανάπτυξη της γυναίκας αυτής πέρα από την εποχή της. Ξεκίνησα στα τυφλά, μέσα από μια περιέργη παρόρμηση, και άρχισα να διαβάζω για την περιοχή και την εποχή. Για την Αθήνα δηλαδή στις αρχές του 19ου αιώνα. Περιπατούσα με τις ώρες στους δρόμους του Ψυρρή, στην περιοχή γύρω από την Ακρόπολη, ανέ-

βαινα στο Αστεροσκοπείο, στα δρομάκια πίσω από την Πνύκα, στους βράχους απ' όπου φαίνονταν η Αίγινα και τ' άλλα νησιά. Πήγαινα στη Γεννάδειο, στην Εθνική Βιβλιοθήκη και διάβαζα τις αφηγήσεις των περιηγητών. Και κομμάτι κομμάτι άρχισα να κτίζεται η ιστορία.

Ξεκίνησε μια περιπέτεια που με πήρε στην Αθήνα του 19ου αιώνα, στην Αίγινα, την Κέρκυρα, το Μεσολόγγι, την Κωνσταντινούπολη, αλλά και την Αμμόχωστο του Μεσοπολέμου, και στο σήμερα των Bodyshop και Starbucks. Ταξίδεψα στα διάφορα μέρη όπου συγκεντρώνεται η δράση.

Ιστορικές λεπτομέρειες φώτιζαν ξαφνικά μια Ιολόκληρη εποχή και έτσι γίνεται το μυθιστόρημα αυτό και ένας οδηγός της Αθήνας, χωρίς να είχα μια τέτοια πρόθεση από την αρχή και συγχρόνως μια σπουδή για το πώς γράφεται ένα μυθιστόρημα, μια και ανοίγω στον αναγνώστη τα χαρτιά μου. Αυτή είναι και για μένα η γοητεία της γραφής, βουτιά σε βαθιά νερά, χωρίς καθόλου να ξέρω ποτέ θα με βγά-

λει αυτή η περιπλάνηση. Δεν έχω ποτέ πρόγραμμα ή πλάνο όταν γράφω, ξεκινά και ό που με βγάλει η τύχη, η τέχνη και η τόλη, που έλεγε και ο Ελύτης, τα φίλα Τ. Ψάχνοντας λοιπόν βρέθηκα με ανθρώπους που μου είπαν ιστορίες, έμαθα πράγματα και θάματα, πήγα στην Κωνσταντινούπολη, που την ήξερα καλά, αλλά που αυτή την φορά έπρεπε να τη δω με άλλο μάτι, όπως θα την έβλεπε μια Αθηναία που θα βρισκόταν εκεί την εποχή του Κριμαϊκού πολέμου, έφαξα τους στρατώνες, τα παλιά τζαμιά, τις διαδρομές με τα βαποράκια. Πήγα στη Σαλαμίνα, όπου κατέφευγαν οι Αθηναίοι όταν τα πράγματα γίνονταν δύσκολα στην Αθήνα, πήγα στην Αίγινα του Καποδίστρια στα δύσκολα εκείνα χρόνια που κτιζόταν το νέο ελληνικό κράτος, στην Αγία Πετρούπολη των Τσάρων, αλλά και στην Αμμόχωστο, τη δική μου Αμμόχωστο των παιδικών μου χρόνων, που βρίσκει πάντα τρόπο να μπαίνει από το παράθυρο ακόμα και σ' ένα βιβλίο η δράση του οποίου συγκεντρώνεται κυρίως στην Αθήνα του 19ου αιώνα.

Ο περίεργος τίτλος του βιβλίου Γεζούλι είναι από ένα παλιό πλακάκι που αγόρασα κάποτε στο Κάιρο, η λέξη αυτή στα αραβικά σημαίνει «όλα περνούν, όλα χάνονται». Είχα πάντα δυσκολία να βάζω τίτλους στα βιβλία, είναι το σημείο που μπλοκάρω και δεν μπορώ πια να σκεφτώ. «Γεζούλι» λοιπόν, όλα περνούν και χάνονται, ή μήπως όχι;

«Ξεκίνησα από Ασωμάτων και έφτανα στον Κεραμικό κοιτάζοντας τα σπίτια, τους δρόμους, τους Αέριδες από την Αιόλη, να δω με τα δικά της μάτια, να αποκλειώ τα μαγαζιά, τους νέγρους με τις τσάντες, τα Bennetton, τα Bodyshop, να δω τη θέα της Ακρόπολης όπως θα την έβλεπε εκείνη από τα διάφορα σημεία του δρόμου. Και καμιά φορά στεκόμουν έκθαμβη μπροστά σε κάποιο κτήριο, κάποια εσοχή του δρόμου, κάποιο ετοιμόροπο μπαλκόνι, με μια αίσθηση λες και ήθελα να πάω να μου πουν σε μια γλώσσα που όμως δεν γνώριζα, που δεν ήμουν σε θέση να αποκρυπτογραφήσω. Περιπάτησα λες και ήμουν τυφή για όλα τα σημερινά, και τα μάτια έφαγαν να βρουν αυτά που δεν διακρίνονται εύκολα, τα κρυμμένα και παλιά».

Νίκη Μαραγκού

Ασφαλές δεν είναι Θεία, τουλάχιστον να είναι Ανθρώπινη

Αχιλλέας Κυριακίδης, Κομωδία, νουβέλα, εκδόσεις Πόλις

Η Κομωδία είναι νουβέλα· μ' άλλα λόγια, το μικροσκοπικότερο κείμενο μου μετά το μικρό μυθιστόρημα *Ο Ναπολέων Ασιώης σε νέες περιπέτειες*, του 1974. Φανατικός θιασώτης και θεράπων της μικρής φόρμας (τόσο στη λογοτεχνία όσο και στον κινηματογράφο), υποχρεώθηκα από το ίδιο το θέμα να αναπτύξω πέρα απ' τις οικείες μου διαστάσεις, επιχειρώντας, ωστόσο, να εξορκίσω την

παράβαση (ή να εξευμενίσω τον θεό της μικρής φόρμας) με τις δύο πρώτες λέξεις της νουβέλας: «Καίριο και περιεκτικό».

Στο αντίστοιχο «Τυπωθήτω» για το Ψυχρό εμφανίζονται ο ίδιος ο Χίτσκοκ, ο οποίος, για να μην προδώσει τα μυστικά της ταινίας του, ξεναγούσε απλώς τον θεατή στο φοβερό σπίτι πάνω απ' το φοβερό motel και, στο τέλος του τρέιλερ, τραβούσε απλώς την κουρτίνα του φοβερού ντους. Η δική μου «κουρτίνα» είναι ότι η Κομωδία πραγματεύεται τη ζωή (ή τις ζωές) ενός ανθρώπου. Τίποτα δηλαδή πιο απλό - ή

πιο σύνθετο. Η διαφορά αυτής της «μυθοπλαστικής» ζωής από την «πραγματική» είναι ότι, εδώ, ο αναγνώστης μπαίνει στη ζωή μετά την αρχή της και καλείται να μην αποκαλύψει το τέλος της.

Κατά τον Μπρόρχες (Οι τέσσερις κύκλοι), τέσσερις είναι όλες οι ιστορίες τις οποίες, «στον χρόνο που μας μένει, θα συνεχίσουμε να αφηγούμαστε, μεταμορφωμένες»: η αφήγηση της υπερδύστησης μιας πολιορκούμνης πολιτείας από «γενναίους άνδρες», της επιστροφής του πολεμιστή, μιας αναζήτησης

και της θυσίας ενός θεού. Αν θεωρήσει κανείς ότι, ακόμα και στην τελευταία ιστορία, ο (όποιος) Θεός, προκειμένου να θυσιαστεί, πρέπει πρώτα να εξανθρωπιστεί, εύκολα μπορεί να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, κατ' ουσίαν, ένα είναι το κεντρικό θέμα κάθε μυθοπλασίας: ο Άνθρωπος· αυτός που, κατά τη μεταβολή της αντίστασης του Αραγκόν, είναι «η απάντηση, όποια κι αν είναι η ερώτηση».

Η Κομωδία μου ασφαλώς δεν είναι Θεία· ελπίζω, τουλάχιστον, να είναι Ανθρώπινη.

Αχιλλέας Κυριακίδης

Κάθε βιβλίο ως τελευταίο

Θανάσης Χειμωνάς, Δεν την αγαπάω πια νουβέλα, εκδόσεις Πατάκης

Στο ξεκίνημα της νουβέλας μου ο Γιάννης βλέπει έναν επιβάτη. Μια παράξενη γριά χτυπάει το παράθυρο του σπιτιού του με τα δάχτυλά της. Ο Γιάννης είναι αγχώμενος. Περιμένει τη Νικόλ. Τη Νικόλ που είχε ερωτευτεί τρελά αρκετά χρόνια πριν, όταν ήταν φοιτητής στην Γαλλία. Τη Νικόλ που τον είχε εγκαταλείψει και είχε εξαφανιστεί. Τώρα όμως, ξαφνικά, μ' ένα e-mail ξαναμπαίνει στην ζωή του. Του λέει πως θα φτάσει στην Αθήνα με πτήση ταράτρε και του ζητάει να τη φιλοξενήσει.

Όλα περιπλέκονται στο μυαλό του Γιάννη. Και η κατάσταση περιπλέκεται γενικώς όταν «μπαίνει στο παιχνίδι» ο Θεοδωρής, ο καλύτερός του φίλος...

Το πρώτο μου μυθιστόρημα, ο «Ραμόν», πίσω στο 1998, ήταν πολύ μικρό σε έκταση (μόλις 118 σελίδες) και μάλιστα είχε ξεκινή-

σει στο μυαλό μου ως διήγημα. Από τότε μεσολάβησαν τέσσερα άλλα βιβλία («Σπασμένα ελληνικά», «Ανεξχνιάστη ψυχή», «Η Μπλε ώρα», «Ραγδαία επιδείνωση») «φυσιολογικού» μεγέθους και τώρα επιστρέφω στις (μικροσκοπικές) διαστάσεις του πρώτου μου νημάτος.

Επίσης, στο «Δεν την αγαπάω πια» ανακαλύπτει κανείς πολλά κοινά στοιχεία με τα προηγούμενα βιβλία μου. Μια γυναίκα που φτάνει μυστηριωδώς από το εξωτερικό, όπως η Σελίν στα Σπασμένα ελληνικά. Ένα «ερωτικό» (μέσα σε εισαγωγικά) τρίγωνο όπως στη Ραγδαία επιδείνωση. Μια σκηνή σε στιρτιζάδικο, όπως στην Μπλε ώρα. Στίχοι τραγουδιών (από τον Κώστα Καφόση στη Lady Gaga και από τον Δήμο Μούιτο στη «Διεθνή»), όπως στην Ανεξχνιάστη ψυχή.

Η κατάληψη του σήμερα. Ο ανεκπλήρωτος και ασυνήθιστος έρωτας. Ο ταραγμένος και γεμάτος με κακά όνειρα ύπνος. Η αυτοκαταστροφή. Ο θάνατος... Οι μετανάστες, μέσα

από το επίμονο βλέμμα μιας νεαρής Ρωσίδας.

Το κλείσιμο ενός κύκλου; Το τέλος μιας εποχής; Δεν ξέρω. Δεν το νομίζω. Η αλήθεια είναι πως αν τιμωρίζω κάθε βιβλίο μου σαν να είναι το τελευταίο μου. Κάθε φορά που τελειώνω, που γράφω την τελευταία λέξη, βρίσκω εξαιρετικά απίθανο το ενδεχόμενο να ξαναγράψω. Είναι σαν κάτι να έχει λήξει για μένα. Σαν μια δουλειά - ή οποία από τη μία πλευρά μου έδινε απίστευτη ευχαρίστηση, από την άλλη όμως έπρεπε να φέρω οπωσδήποτε εις πέρας - να ολοκληρώθηκε. Είναι φυσικά λογικό όσο αυξάνεται το συγγραφικό μου έργο να μειώνεται η ανάγκη, η «κάψα» μου, για δημιουργία. Οπως έχω πει και στο παρελθόν, είναι συγγραφέας απότομα, ξαφνικά σε μια πολύ δύσκολη φάση της ζωής μου. Βίωσα ένα είδος Big Bang, που με ώθησε να γράφω συνεχώς. Το Αλλάθι, το πρώτο μου διήγημα. Η Επιστροφή, το δεύτερο. Ο Ραμόν. Αν δεν μεσολάβησε ο θάνατος του πατέρα μου ίσως τα

Σπασμένα ελληνικά να είχαν κυκλοφορήσει ωρρίτερα. Από ένα σημείο και πέρα όμως τα χρονικά διαστήματα συγγραφικής αδράνειας είναι όλο και μεγαλύτερα, όλο και πιο έντονα.

Ξέρετε όμως κάτι; Δεν μ' ενδιαφέρει. Ποτέ δεν ένιωσα το «σύνδρομο της λευκής σελίδας». Αν κάποια στιγμή πάψω να γράφω, αυτό πολύ απλά θα σημαίνει πως δεν υπάρχει λόγος να το κάνω πια. Η θεωρία μου είναι πως κάθε άνθρωπος σε κάθε μορφή τέχνης έχει ένα αυστηρά περιορισμένο χρονικό διάστημα στη ζωή του όπου είναι δημιουργικός και ουσιαστικά παραγωγικός. Οι όποιες εξαιρέσεις απλώς επιβεβαιώνουν το κανόνα κι εγώ δεν έχω την απαίτηση να γράφω ως συγγραφέας. Διάβαζε πρόσφατα πως ο, μακαρίτης πλέων, Τόνι Κέρτιν, όταν διαπίστωσε πως η καριέρα του στην υποκριτική είχε πάει την κάτω βόλτα, έγινε ένας πολύ επιτυχημένος ζωγράφος. Ίσως κι εγώ, λοιπόν, κάποια στιγμή δοκιμάσω την τύχη μου σ' έναν άλλο στίβο!

Θανάσης Χειμωνάς